

Toelichting overzicht (im)materiële activa.

Deze toelichting dient ter ondersteuning bij het invullen van het Overzicht (im)materiële activa, model 4.70 in de Rijksbegrotingsvoorschriften. De toelichting is afgeleid uit het Europees Systeem van Rekeningen (ESR, 2010).

Deel 1 heeft betrekking op het rubriceren van activa in de juiste activa-post. Deel 2 gaat in op de algemene waarderingsgrondslagen die het ESR hanteert.

Deel 1: Rubricering niet-financiële activa

AN. Niet-financiële activa

Entiteiten waarover eigendomsrechten worden uitgeoefend door institutionele eenheden, afzonderlijk of collectief, en waaruit economische baten kunnen voortvloeien voor degenen die deze eenheden bezitten of gedurende een bepaalde periode gebruiken.

AN.1 Geproduceerde niet-financiële activa

Geproduceerde activa zijn ontstaan als resultaat van een productieproces. Geproduceerde activa zijn ingedeeld op basis van hun rol in het productieproces. Vaste activa die gedurende meer dan één jaar herhaaldelijk of voortdurend in een productieproces worden gebruikt, voorraden die als intermediair verbruik bij de productie worden verbruikt, dan wel worden verkocht of anderszins worden afgestoten, en kostbaarheden.

AN.11 Vaste activa

Geproduceerde activa die gedurende meer dan een jaar herhaaldelijk of voortdurend in een productieproces worden gebruikt. Vaste activa bestaan uit woningen, overige bouwwerken, vervoermiddelen, machines en apparatuur, wapensystemen, in cultuur gebrachte biologische hulpbronnen en intellectuele-eigendomsproducten.

AN.111 Woningen

Gebouwen die geheel of hoofdzakelijk zijn bestemd voor bewoning, met inbegrip van bijbehorende bouwwerken als garages en van alle goederen die gewoonlijk nagelvest in woningen zijn geïnstalleerd. Ook woonboten, aken, woonwagens en caravans evenals historische monumenten die door huishoudens als hoofdverblijf worden gebruikt, behoren hier toe. Bij de waardering zijn de kosten van het opruimen en bouwrijp maken van de bouwterreinen inbegrepen. Woningen in aanbouw zijn inbegrepen voor zover ze al in het bezit zijn van de uiteindelijke gebruiker. Woningen voor militair personeel zijn inbegrepen omdat deze, evenals woningen, worden gebruikt voor de productie van woondiensten.

AN.112 Overige bouwwerken

Onder overige bouwwerken vallen gebouwen m.u.v. woningen, alsmede grond-, weg- en waterbouwkundige werken en grondverbeteringen. Onvoltooide bouwwerken zijn inbegrepen voor zover ze al in het bezit zijn van de uiteindelijke gebruiker, hetzij omdat in eigen beheer wordt gebouwd, hetzij omdat er een koopcontract bestaat. Bouwwerken voor militaire doeleinden zijn inbegrepen

AN.1121 Gebouwen m.u.v. woningen

Andere gebouwen dan woningen, met inbegrip van de goederen, faciliteiten en apparatuur die hiervan integraal deel uitmaken en van de kosten van het bouwrijp maken van de bouwterreinen.

AN.1122 Grond-, weg- en waterbouwkundige werken

Andere bouwwerken dan gebouwen, met inbegrip van de kosten van de aanleg van wegen en riolering en van het opruimen en bouwrijp maken van bouwterreinen voor andere bouwwerken dan woningen en bedrijfsgebouwen. Inbegrepen zijn verder openbare monumenten die niet kunnen worden aangemerkt als woningen of bedrijfsgebouwen, alsmede schachten, tunnels en andere bouwwerken in verband met de mijnbouw. (Belangrijke grondverbeteringen, zoals dammen en dijken tegen overstromingen, zijn begrepen in de waarde van de grond).

Voorbeelden zijn autowegen, straten, spoorwegen, start- en landingsbanen op vliegvelden, waterwegen, havens, dammen en andere waterwerken, tunnels en metrotunnels, pijpleidingen over lange afstand, telecommunicatielijnen en elektriciteitsleidingen, plaatselijke pijpleidingen en kabels en bijkomende werken, bouwwerken voor de mijnbouw en de industrie of voor sport en recreatie.

AN.1123 Grondverbeteringen

De waarde van activiteiten die leiden tot belangrijke verbeteringen van de kwantiteit, de kwaliteit of de productiviteit van grond of die verslechtering voorkomen.

AN.113 Vervoermiddelen, machines en werktuigen

Vervoermiddelen, apparatuur op het gebied van informatie- en communicatietechnologie en andere machines en werktuigen die niet door huishoudens voor consumptie zijn aangeschaft. Gereedschappen die relatief goedkoop zijn en vrij regelmatig worden aangeschaft kunnen buiten beschouwing blijven. Dit geldt ook voor machines en werktuigen die integraal deel uitmaken van gebouwen: deze zijn opgenomen onder woningen en bedrijfsgebouwen.

Onvoltooide vervoermiddelen, machines en werktuigen blijven buiten beschouwing, tenzij zij worden vervaardigd voor eigen gebruik, want de eindgebruiker wordt geacht pas bij de levering eigenaar van het activum te worden. Machines en apparatuur voor militaire doeleinden, m.u.v. wapensystemen, vallen onder deze categorie.

AN.1131 Vervoermiddelen

Vervoermiddelen voor personen- of goederenvervoer. Voorbeelden zijn automobielen, aanhangwagens, en opleggers, schepen, rollend spoor- en tramwegmaterieel, lucht- en ruimtevaartuigen, motorrijwielen, fietsen enz.

AN.1132 ICT-apparatuur

Apparatuur op het gebied van de informatie- en communicatietechnologie (ICT-apparatuur): elektronisch werkende toestellen en de elektronische onderdelen daarvan. Voorbeelden zijn: elektronische onderdelen en printplaten, computers en randapparatuur.

AN.1139 Overige machines en apparatuur

Niet elders geclassificeerde machines en apparatuur. Voorbeelden hiervan zijn de producten, met uitzondering van delen, installatie, reparatie en onderhoud.

AN.114   Wapensystemen

Voertuigen en andere uitrusting, zoals oorlogsschepen, onderzeeboten, militaire vliegtuigen, tanks, raketdragers en raketwerpers. Ballistische raketten met grote vernietigingskracht, die worden geacht agressors blijvend af te schrikken, worden als vaste activa geregistreerd.

AN.115   In cultuur gebrachte biologische hulpbronnen

Vee en aanplant van bomen met een regelmatige opbrengst, die onder rechtstreeks toezicht, verantwoordelijkheid en beheer van institutionele eenheden staan. Tenzij geproduceerd voor eigen gebruik, worden onvolgroeide of onrijpe in cultuur gebrachte activa buiten beschouwing gelaten. In cultuur gebrachte biologische hulpbronnen worden opgedeeld in dierlijke en plantaardige hulpbronnen met regelmatige opbrengst.

AN.116   Kosten eigendomsoverdracht voor niet-geproduceerde activa**AN.117   Intellectuele eigendommen**

Vaste activa bestaande uit de resultaten van onderzoek en ontwikkeling, de exploratie en evaluatie van minerale reserves, computerprogrammatuur en databanken, originelen op het gebied van woord, beeld en geluid en overige intellectuele-eigendommen, die bedoeld zijn om gedurende meer dan een jaar te worden gebruikt.

AN.1171   Onderzoek en ontwikkeling

Bestaat uit de waarde van uitgaven voor creatief werk dat systematisch wordt ondernomen ter vergroting van de hoeveelheid kennis, inclusief kennis van de mens, cultuur en maatschappij, en het gebruik van deze kennis om nieuwe toepassingen te ontwikkelen. *De waarde wordt bepaald op basis van de economische baten die in de toekomst worden verwacht. Tenzij de waarde redelijk goed kan worden geraamd, wordt de waarde volgens afspraak vastgesteld als de som van de kosten, met inbegrip van de kosten van niet-geslaagd onderzoeks- en ontwikkelingswerk. Onderzoeks- en ontwikkelingswerk dat de eigenaar geen baten zal opleveren, wordt niet als actief, maar als intermediair verbruik geclassificeerd.*

AN.1172   Exploratie en evaluatie van minerale reserves

De waarde van uitgaven voor de exploratie van aardolie, aardgas en andere mineralen. Deze uitgaven omvatten prelicentie-, licentie- en verwervingskosten, onderzoekskosten en de kosten van testboringen, alsmede de kosten van luchtkartering en ander onderzoek, transportkosten enz., ten behoeve van de uitvoering van tests. *De exploratie van minerale reserves dient te worden gewaardeerd op basis van de geaccumuleerde bedragen die andere institutionele eenheden contractueel voor dit doel hebben betaald, of op basis van de kosten van exploratie indien deze in eigen beheer wordt verricht. In het verleden verrichte exploratie die nog niet volledig is afgeschreven, moet tegen de prijzen of kosten van de lopende verslagperiode worden geherwaardeerd.*

AN.1173   Computerprogrammatuur en databanken

Deze categorie omvat computerprogramma's, programmabeschrijvingen, ondersteunend materiaal voor systeem- en toepassingsprogrammatuur en gegevensbestanden die zo zijn georganiseerd dat zij een efficiënte toegang en een efficiënt gebruik van de gegevens mogelijk maken. Inbegrepen zijn de aanvankelijke ontwikkeling en de latere uitbreidingen van de programmatuur, alsmede de aankoop

van kopieën. *Computerprogrammatuur dient te worden gewaardeerd op basis van de aankoop prijs op de markt, op basis van de geraamde basisprijs indien zij in het eigen bedrijf is ontwikkeld, dan wel op basis van de productiekosten indien er geen prijzen beschikbaar zijn. Bestaande programmatuur die nog niet volledig is afgeschreven, moet worden geherwaardeerd tegen de geldende prijzen of kosten. De waarde van databanken die uitsluitend voor eigen gebruik zijn samengesteld, wordt geraamd aan de hand van de kosten, exclusief de kosten van het beheerssysteem van de databank en van de aankoop van de gegevens.*

AN.1174   Originelen op het gebied van woord, beeld en geluid

Originale films, geluidsopnamen, manuscripten, banden enz., waarop theaterproducties, radio- en televisieprogramma's, muziekkuitvoeringen enz. zijn opgenomen of vormgegeven. Inbegrepen zijn werken die in eigen beheer zijn geproduceerd. *Originelen op het gebied van woord, beeld en geluid en andere immateriële vaste activa moeten worden gewaardeerd tegen de aankoop prijs wanneer ze werkelijk op de markt worden verhandeld. Wanneer ze in eigen beheer zijn geproduceerd, kan het noodzakelijk zijn ze te waarderen op basis van de productiekosten, waarbij correct is afgeschreven en geherwaardeerd tegen de prijzen van de lopende verslagperiode. In andere gevallen kan het noodzakelijk zijn een raming te maken van de contante waarde van de verwachte toekomstige opbrengsten voor de eigenaars van dergelijke activa.*

AN.1179   Overige intellectuele eigendommen

Nieuwe informatie, specialistische kennis, enz., niet elders geclassificeerd, waarvan het gebruik in het productieproces is beperkt tot de eenheden die hierover eigendomsrechten hebben verworven of tot andere eenheden die hiertoe van de eigenaren vergunning hebben gekregen.

AN.12   Voorraden

Geproduceerde activa bestaande uit goederen en diensten die zijn ontstaan in de lopende of in een eerdere periode en die worden aangehouden voor verkoop, gebruik in het productieproces of voor ander gebruik in de toekomst. De voorraden omvatten grondstoffen en halffabricaten, onderhanden werk, gereed product en handelsgoederen. *Voorraden moeten worden gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende prijzen, niet tegen de prijzen op het moment dat de producten in de voorraden werden opgenomen.*

AN.121   Grondstoffen en halffabricaten

Goederen die de eigenaars ervan willen gebruiken als productiemiddel in hun eigen productieproces en die niet bestemd zijn voor wederverkoop.

AN.122   Onderhanden werk

Goederen en diensten die gedeeltelijk voltooid zijn, maar die gewoonlijk niet zonder verdere bewerking aan andere eenheden worden overgedragen of die nog niet volgroeid zijn en waarvan het productieproces in een volgende periode door dezelfde producent zal worden voortgezet. Buiten beschouwing blijven onvoltooide bouwwerken die de eindgebruiker geacht wordt in eigendom te hebben genomen, omdat het om productie voor eigen gebruik gaat of omdat er een koopcontract bestaat. Onderhanden werk wordt onderverdeeld in onderhanden werk van in cultuur gebrachte biologische activa en overige onderhanden werk.

AN.123 Gereed product

Goederen die gereed zijn voor de verkoop of verzending door de producent.

AN.124 Militaire voorraden

Munitie, raketten, bommen en andere militaire artikelen voor eenmalig gebruik, die worden gelanceerd door wapens en wapensystemen.

AN.125 Handelsgoederen

Goederen die door ondernemingen zoals groot- en detailhandelsbedrijven zijn aangeschaft met het doel ze zonder verdere bewerking te verkopen.

AN.13 Kostbaarheden

Geproduceerde activa die niet in de eerste plaats in het productieproces of voor consumptie worden gebruikt, waarvan wordt verwacht dat hun reële waarde zal stijgen, althans niet zal dalen, waarvan de kwaliteit onder normale omstandigheden niet achteruitgaat en die in de eerste plaats worden gekocht en aangehouden als waarde-object. Tot de kostbaarheden behoren edele metalen en edelstenen, antiquiteiten en kunstobjecten en overige kostbaarheden. *Kostbaarheden worden gewaardeerd tegen de geldende prijs. Indien er georganiseerde markten voor dergelijke activa bestaan, moeten ze worden gewaardeerd tegen de werkelijke of geraamde prijs die er per balansdatum op de markt voor zou moeten worden betaald, inclusief honoraria of commissies voor tussenpersonen. In andere gevallen moeten zij worden gewaardeerd tegen aankooprijzen die geherwaardeerd zijn tegen het prijsniveau van de lopende verslagperiode.*

AN.2 Niet-geproduceerde activa

Niet-geproduceerde activa zijn economische activa die op een andere wijze ontstaan dan als resultaat van een productieproces. Zij zijn ingedeeld op basis van hun ontstaanswijze; materiële en immateriële activa. Materiële niet-geproduceerde activa zijn natuurlijke hulpbronnen, waarbij is vastgesteld dat daadwerkelijk eigendomsrechten kunnen worden uitgeoefend en of zij economisch exploiteerbaar zijn. Immateriële niet-geproduceerde activa bestaat uit octrooien, leasecontracten enz. met een juridische of boekhoudkundige grondslag. Bovendien vallen onder deze rubriek de overdrachtskosten van en belangrijke verbeteringen aan dergelijke activa.

AN.21 Natuurlijke hulpbronnen

Niet-geproduceerde activa die in de natuur voorkomen en waarover eigendomsrechten kunnen worden uitgeoefend die ook kunnen worden overgedragen. Natuurlijke hulpbronnen waarover geen eigendomsrechten (kunnen) worden uitgeoefend, zoals de open zee of het luchtruim, blijven buiten beschouwing.

AN.211 Grond

De bodem, inclusief bodembedekking en bijbehorend oppervlaktewater, waarover eigendomsrechten worden uitgeoefend. Inbegrepen zijn eveneens omvangrijke verbeteringen die niet fysiek van de grond zelf kunnen worden gescheiden. Niet inbegrepen zijn bouwwerken op of onder de grond, in cultuur gebrachte gewassen, bomen, vee, minerale reserves, niet in cultuur gebrachte biologische hulpbronnen en grondwater. *In de kapitaalrekening worden uitgaven voor*

grondverbeteringen en de overdrachtskosten van grond geregistreerd als bruto-investeringen in vaste activa, los van de waarde van de grond zelf. In de balans wordt grond gewaardeerd tegen de geldende marktprijs. Deze prijs hoeft niet gelijk te zijn aan de som van alle onderdelen van de verwervingskosten van de grond op het moment van aankoop. Met name is het mogelijk dat de geldende marktprijs niet de overdrachtskosten of de nog niet volledig afgeschreven uitgaven voor grondverbeteringen bevat. Dit heeft tot gevolg dat de betreffende bedragen als negatieve waarderingsverschillen moeten worden opgenomen in de rekening voor nominale waarderingsverschillen.

AN.212 Minerale en energiereserves

Aangetoonde reserves van mineralen aan of onder de aardoppervlakte die met de huidige technologie en gegeven de prijzen voor vervangende producten economisch exploiteerbaar zijn. Eigendomsrechten over minerale reserves worden gewoonlijk gescheiden van de eigendomsrechten over de grond zelf. Categorie AN.212 bestaat uit bekende reserves van steenkool, aardolie, aardgas en andere brandstoffen, van metaalertsen en van niet-metaalhoudende mineralen. *Aangetoonde reserves van mineralen aan of onder de aardoppervlakte, die gegeven de huidige technologie en de geldende prijzen voor vervangende producten economisch exploiteerbaar zijn, worden gewaardeerd tegen de contante waarde van de verwachte netto-opbrengsten van de commerciële exploitatie van deze activa.*

AN.213 Niet in cultuur gebrachte biologische hulpbronnen

Dieren, bomen, gewassen en andere planten die eenmalig of herhaaldelijk opbrengsten opleveren en waarover eigendomsrechten worden uitgeoefend, maar waarvan de natuurlijke groei en/of regeneratie niet onder rechtstreekse verantwoordelijkheid en onder rechtstreeks toezicht en beheer van een institutionele eenheid vallen. Voorbeelden zijn oerbossen en visgronden op het grondgebied van het land. Alleen hulpbronnen die thans of waarschijnlijk op korte termijn economisch kunnen worden geëxploiteerd, moeten in deze categorie worden opgenomen.

AN.214 Waterreserves

Waterhoudende grondlagen en ander grondwater voor zover de schaarste ervan leidt tot de uitoefening van eigendoms- en/of gebruiksrechten, tot marktwaarde en tot enige mate van economisch beheer.

AN.215 Overige natuurlijke hulpbronnen

Deze categorie omvat het elektromagnetisch radiospectrum en de overige niet elders geclassificeerde natuurlijke hulpbronnen.

AN.22 Contracten, leases en vergunningen

Contractuele overeenkomsten om bepaalde activiteiten uit te oefenen, waarbij de houder meer economische baten verkrijgt dan hij aan vergoeding verschuldigd is en hij deze baten de jure en de facto kan realiseren. Contracten, leases en vergunningen bestaan uit activa die kunnen voortvloeien uit verhandelbare operationele leases, uit vergunningen voor het gebruik van natuurlijke hulpbronnen of het ondernemen van specifieke activiteiten of uit het exclusieve recht op toekomstige goederen en diensten.

AN.23 Saldo aan- en verkopen van goodwill en marketingactiva

Het verschil tussen de prijs die is betaald voor een gevestigde institutionele eenheid en het saldo van haar activa en passiva, waarvan elke post afzonderlijk is vastgesteld en gewaardeerd. De waarde van de goodwill omvat daarom alles wat op lange termijn economisch van belang is en niet afzonderlijk als actief is geïdentificeerd, alsmede een waardering voor het feit dat de activa in combinatie met elkaar worden gebruikt en niet enkel een verzameling afzonderlijke activa vormen.

Deel 2: Algemene waarderingsgrondslagen

Iedere balanspost dient te worden gewaardeerd als zijnde verworven per balansdatum met inbegrip van alle bijbehorende overdrachtskosten in geval van niet-financiële activa. Dit houdt in dat de activa en passiva moeten worden gewaardeerd tegen hun per balansdatum geldende marktprijzen, gebaseerd op; (a) de aankoopprijs indien zij zijn gekocht of (b) de basisprijs indien zij in eigen beheer zijn geproduceerd, dan wel de basisprijs van soortgelijke goederen of de totale kostprijs indien geen basisprijzen beschikbaar zijn.

Wanneer geen marktprijzen kunnen worden waargenomen, moet worden getracht de marktprijzen van deze activa per balansdatum te ramen. Naast de waarneming van de marktprijs of de marktprijzraming, kan de geldende prijs ten behoeve van de registratie in de balans ook nog worden benaderd aan de hand van: (a) bepaling en herwaardering van het saldo van aan- en verkopen, of (b) de huidige of contante waarde van de toekomstige opbrengsten.

Voor sommige activa wordt de geherwaardeerde oorspronkelijke aankoopprijs afgeschreven over de verwachte economische levensduur. De waarde van een dergelijk activum op een gegeven moment wordt bepaald door de geldende vervangingswaarde minus de geaccumuleerde waarde van de afschrijvingen. De meeste vaste activa kunnen in de balans worden opgenomen tegen de geldende aankoopprijs na aftrek van het geaccumuleerde verbruik van vaste activa (afgeschreven vervangingskosten). De som van de afgeboekte waarden van alle nog in gebruik zijnde vaste activa heet de netto-kapitaalgoederenvoorraad. De bruto-kapitaalgoederenvoorraad omvat ook de waarde van het geaccumuleerde verbruik van vaste activa.

In het geval van activa waarvan de opbrengsten pas veel later volgen (zoals bij hout) of over een lange periode zijn gespreid (zoals bij minerale reserves), moet aan de hand van een discountpercentage de contante waarde van de verwachte toekomstige opbrengsten worden berekend. In plaats van een algemeen rentepercentage te gebruiken moet het discountpercentage veeleer worden afgeleid uit informatie over transacties in de betrokken activa, bijvoorbeeld bossen, mijnen en steengroeven.

De waarde van activa en passiva in vreemde valuta moet in de nationale valuta worden omgezet tegen de per balansdatum geldende wisselkoers.

Alternatieven voor de geldende marktwaarde kunnen voor sommige analytische doeleinden van nut zijn; ze kunnen als pro-memorie-post in de balans worden opgenomen. Voorbeelden van een alternatieve waardering zijn de nominale waarde voor langlopende obligaties en de geherwaardeerde waarde van het gestorte kapitaal en dergelijk voor het eigen vermogen van een onderneming.